

Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune

► Empirisk utredning: Ansvarsrisiko i regional og kommunal planlegging med erfaringer fra Trondheim kommune

Oppdragsnr.: 52309503 Dokumentnr.: 1 Versjon: 01 Dato: 2024-07-01

Oppdragsgiver: Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune
Oppdragsgivers kontaktperson: Jøran Solli
Rådgiver: Norconsult Norge AS
Oppdragsleder: Ingvild Tillerbakk
Fagansvarlig: Ingvild Tillerbakk, plan- og prosessledelse
Andre nøkkelpersoner: Heidi Linge, jurist og ansvarlig SØK
Tore Andre Hermansen, fagspesialist samfunnsikkerhet
Tone Steinnes, jurist Holth & Winge AS

01	2024-07-01	Endelig rapport	INTIL, HEILIN	TOAHE, GROBRA	INTIL
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Forord

Denne rapporten er en del av prosjektet «Ansvarsrisiko i kommunal og regional planlegging», for Trondheim kommune ved Klima- og miljøenheten og Trøndelag fylkeskommune 2023/2024. Prosjektet er utført i samarbeid mellom Norconsult Norge AS og Holt & Winge AS.

Ansvarsrisiko handler om økonomisk tap og erstatning som følge av hendelser på grunn av naturfare som krever økonomisk erstatning fra myndigheter eller selskaper.

Trondheim kommune har med dette prosjektet ønsket å kartlegge kunnskapen om ansvarsrisiko i kommunal og regional planlegging i dag, samt å foreslå hvordan kunnskapen om ansvarsrisiko kan og bør styrkes fremover. Prosjektet skal gi generell kunnskap om ansvarsrisiko og hvilket ansvar kommunene og fylkeskommunene har i plan- og byggeprosesser. Prosjektet viser erfaringer rundt håndtering av ansvarsrisiko i Trondheim kommune, og hvilken rolle fylkeskommunen har eller kan ha.

Kunnskapsgrunnlaget i prosjektet er hentet inn gjennom deltagelse i Trondheim kommunes fagnettverk, intervju av enheter i kommunen og en større workshop med deltagelse fra enheter i Trondheim kommune og overordnende myndigheter i Trøndelagsregionen.

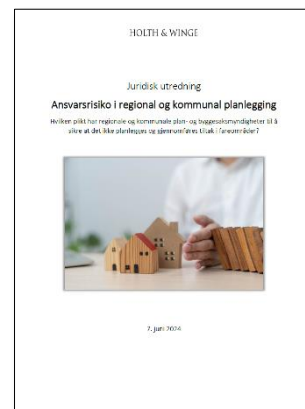
Takk til alle informanter og deltagere i prosjektet!

Prosjektet består av to rapporter:

Juridisk utredning: Ansvarsrisiko i regional og kommunal planlegging

utarbeidet av Holth & Winge AS

Utdrag fra sammendrag i rapporten: «Utredningen tar for seg plikten fylkeskommunene og kommunene har til å sikre at det ikke planlegges og utføres tiltak i fareområder. Det vil si områder som er utsatt for naturfarer som flom, stormflo og skred. Utredningen fastlegger innholdet i kravene til sikker byggegrunn i plan- og bygningsloven § 28-1, og viser hvordan myndighetene kan og må følge opp disse kravene i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Utredningen gjennomgår også rettspraksis om erstatningsansvar der myndighetene ikke har overholdt sine plikter.»

Empirisk utredning: Ansvarsrisiko i regional og kommunal planlegging med erfaringer fra Trondheim kommune

Utarbeidet av Norconsult Norge AS.

Utredningen viser erfaringer fra som har kommet frem gjennom intervjuer og workshop. Rapporten er delt opp i erfaringer fra Trondheim kommune, og erfaringer som kom gjennom workshop der særlig arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) ble vektlagt. Ansvarsrisiko som begrep i plan- og byggesaksbehandling er i liten grad kjent. Det er et utfordrende utgangspunkt både for å innhente kunnskap og som grunnlag for diskusjon. Selve prosessen er derfor særlig vektlagt i rapporten, og løfter en rekke spørsmål uten å være en evaluering av Trondheim kommunes arbeid med plan- og byggesak. Utredningen viser forslag til tiltak for videre prosess for arbeid med ansvarsrisiko på tvers av fag, enheter, myndigheter og samfunnet forøvrig.

Norconsult, Trondheim

Juli 2024

Sammendrag

Empirisk utredning: Ansvarsrisiko i regional og kommunal planlegging med erfaringer fra Trondheim kommune tar utgangspunkt i eksisterende praksis på bakgrunn av intervjuer og workshop i Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune.

Utredningen eksemplifiserer hvordan ansvarsrisiko håndteres i plan- og byggeprosesser i dag. Den er ikke en utfyllende beskrivelse og evaluering av Trondheim kommunes håndtering og praksis når det kommer til ansvarsrisiko. Det rapporten likevel peker på, er et grunnlag som kan brukes for å se arealplanlegging og byggesaksbehandling ut fra et annet perspektiv. Gjennom å skifte perspektiv kan det bidra til å utfordre dagens planlegging, som gjennom diskusjon og evaluering i kommunene kan bidra å styrke det som er dagens praksis, eller bidra til å endre praksis i fremtiden.

Innspillene viser at det etterspørres avklaringer på hvem som har ansvar knyttet til risiko, og hvor langt dette ansvaret går. Trondheim kommune er en stor kommune med mye kompetanse. Utfordringene kan i større grad enn andre kommuner være hvordan kunnskapsflyten er mellom store enheter, og om det er en felles forståelse for konsekvenser på tvers av enheter. Utredningen har særlig sett nærmere på håndtering av risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) i plansaker.

Utredningen har oppsummert erfaringer som har kommet gjennom intervju med enheter i Trondheim kommune, og innspill og diskusjoner i workshop. Metoder og spørsmål er gjengitt for å kunne brukes av andre som kan ønske å bruke utredningen som utgangspunkt for å diskutere de samme temaene i sin enhet eller etat. Som tiltak oppfordrer utredningen til å se på hvordan det kan tilrettelegges for møteplasser på tvers av offentlige enheter og etater, private aktører og samfunnet forøvrig.

Utredningen bygger på grunnlaget fra den juridiske gjennomgangen fra Holth & Winge AS.

Følgende har vært tema for intervjuer og workshop, og som i stor grad følger inndelingen i utredningen:

Kunnskap og erfaring

- Tidligere eller pågående erstatningssaker
- Formelt ansvar for naturfare
- Kunnskap og kunnskapsflyt i Trondheim kommune i plan- og byggeprosesser
- Hvordan oppleves lovverket og veiledning
- Kommunens kompetanse

Samordning

- Koordinering og bistand med og fra andre myndigheter
- Fylkeskommunens rolle
- Politikeres behandling
- Innbyggeres oppfatning og bekymring

Arbeid med risiko og sårbarhet

- Hvordan jobber kommunen med dette feltet? Hvem utarbeider ROS-analyser og hvem har ansvar?

Tilbakemelding på behov for å møte fremtidig risiko og forslag til tiltak

Å diskutere ansvarsrisiko i planlegging gjennom å samle fagfolk på tvers av enheter og etater, sektorer ser vi har vært særlig nyttig. Bevissthet og konkrete tiltak rundt samfunnsikkerhet og risiko blir enda viktigere ved planlegging og bygging for framtida. Hensikten med samfunnsikkerhetsarbeid er trygge samfunn, selv om vi som samfunn må leve med risiko knyttet til klimaendringer og naturfare.

Innhold

Forord 3

Sammendrag	4
1 Problemstillinger og metode	6
1.1 Problemstillinger	6
1.2 Avgrensning av problemstilling	7
1.3 Interessentanalyse	7
1.4 Metoder	7
1.5 Gjennomføring av utredning	8
1.6 Usikkerhetsmomenter	9
2 Plan- og byggesak i Trondheim kommune	10
3 Erfaringer fra Trondheim kommune	11
3.1 Om kapittelet	11
3.2 Overordnet inntrykk fra intervju	11
3.3 Kunnskap og erfaring	12
3.4 Kunnskap og kunnskapsflyt i Trondheim kommune i plan- og byggeprosesser	14
3.5 Lovverk	15
3.6 Veiledning og samordning med overordnede myndigheter	16
3.7 Politikk og risiko	16
3.8 Innbyggere og risiko	17
3.9 Forslag til tiltak gitt i intervju	17
4 Erfaringer med risiko og sårbarhet på tvers av etater	18
4.1 Gjennomføring og problemstillinger for workshop	18
4.2 Overordnet inntrykk fra workshop	19
4.3 Naturfarer og risiko – hvordan jobbes det med dette i dag?	19
4.4 Ansvaret for å møte framtidens klima- og naturfarer, og hva trengs for å møte det?	21
4.5 Hva trengs for å møte framtidens klima- og naturfarer?	22
4.6 Hva vil dere vite mer om når det gjelder ansvarsrisiko i arbeidshverdagen?	23
4.7 Erfaring fra workshop	24
5 Dagens praksis og håndtering av ansvarsrisiko	26
5.1 Kommunens ansvar for å kontrollere innhold i eksterne utredninger	26
5.2 Samordning mellom enheter og myndigheter	27
5.3 Forslag til tiltak for å bedre eller redusere ansvarsrisiko	27
5.4 Til slutt	28

1 Problemstillinger og metode

1.1 Problemstillinger

Prosjektet skal svare på følgende problemstillinger:

- Utredningen skal beskrive dagens praksis for hvordan man jobber med og håndterer ansvarsrisiko i Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune.
- Prosjektet skal forslå hvordan kunnskapen om ansvarsrisiko knyttet til naturfare kan og bør styrkes fremover.

Fra Juridisk utredning – Ansvarsrisiko i regional og kommunal planlegging:

«Det sentrale spørsmålet når det kommer til ansvarsrisiko for kommunene og fylkeskommunene, blir dermed om de i konkrete plan- og byggesaker, ut ifra den kunnskapen de hadde, burde ha utøvet sin myndighet på en annen måte enn det som er gjort. For å svare på dette må det først gjøres rede for pliktene til å fremskaffe kunnskap i beslutningsprosesser. Deretter må det redegjøres for hvilken plikt forvaltningen har til å bruke den kunnskapen som fremskaffes. Regelverket skal sikre at forvaltningen bruker *kjent* kunnskap i beslutningsprosesser, men også at det innhentes *ny* kunnskap.»

Spørsmål i utredningen tar utgangspunkt i kommunens ansvar og plikter etter lovverket, og etter gjeldende rettspraksis. Det sentrale spørsmålet er om kommunen har kunnskap om hvilke ansvar og plikter som tilligger kommunen i arealplanlegging og byggesaksbehandling, og hvordan kommunen forholder seg til dette. I det ligger det blant annet kommunens kunnskap i dag, hvordan kommunen oppdaterer seg på tilgjengelig kunnskap, og kunnskapsflyt i organisasjonen.

Hvilken kunnskap har kommunen, hvordan oppfattes lovverk og veiledning, hvordan deles kunnskap blant kommunens enheter og hvem har hvilket ansvar?

Der rettspraksis ser bakover i tid, må spørsmål om ansvarsrisiko også se framover i tid. Hva vil fremtidens rettspraksis kunne si om hva vi gjør i dag med tanke på naturfare, klimatilpasning og mulig økonomisk risiko?

Ut fra dette er utredningen delt inn i følgende tema:

Kunnskap og erfaring

- Tidligere eller pågående erstatningssaker
- Formelt ansvar for naturfare
- Kunnskap og kunnskapsflyt i Trondheim kommune i plan- og byggeprosesser
- Hvordan oppleves lovverket og veiledning
- Kommunens kompetanse

Samordning

- Koordinering og bistand med og fra andre myndigheter
- Fylkeskommunens rolle
- Politikeres behandling
- Innbyggeres oppfatning og bekymring

Arbeid med risiko og sårbarhet

- Hvordan jobber kommunen med dette feltet? Hvem utarbeider risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) og hvem har ansvar?

Tilbakemelding på behov for å møte fremtidig risiko og forslag til tiltak

1.2 Avgrensning av problemstilling

Utredningen tar utgangspunkt i «naturforhold» og «miljøforhold» som er knyttet til kravene i plan- og bygningsloven §28-1: «Grunn kan bare bebygges, eller eiendom opprettes eller endres, dersom det er tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold. Det samme gjelder for grunn som utsettes for fare eller vesentlig ulempe som følge av tiltak. (..)»

Byggeteknisk forskrift (TEK17) kapittel sju omtaler følgende naturpåkjenninger:

- **Flom:** oversvømmelse ved økt vannføring og vannstand i elver, bekker og vann som følge av stor nedbør eller snøsmelting, og oppdemming som følge av isgang eller skred.
- **Stormflo:** vannstander høyere enn normal flo i sjø som følge av kraftig lavtrykk og sterk vind.
- **Skred:** alle typer skred, for eksempel skred i fast fjell (fjellskred og steinsprang), i løsmasser (jordskred, flomskred og kvikkleireskred) og i snø (løssnøskred, flakskred og sørpeskred).

Overvann er avrenning på overflaten som følge av nedbør eller smeltevann. Fare fra overvann har fått stor oppmerksomhet de siste årene, og er også et vektlagt tema i denne utredningen. Radon inngår også i utredningskrav, men har ikke vært et tema i utredningen.

Både flom, stormflo og skred er relevante naturfarer i Trondheim kommune. I tillegg til naturpåkjenningen som gir materielle skader, har Trondheim i moderne tid opplevd både kvikkleireskred¹ og snøskred² som har tatt menneskeliv.

1.3 Interessentanalyse

Det er utarbeidet en interessentanalyse som inkluderer alle enheter i Trondheim kommune, overordnende myndigheter, relevante nettverk og private aktører. Politikere og konsulent- og forsikringsbransjen ble også vurdert. Ut fra prosjektets tids- og kostnadsrammer ble intervju avgrenset til å omhandle utvalgte sentrale enheter i Trondheim kommune i plan- og byggesaker. For workshop ble det avgrenset til Trondheim kommune og offentlige myndigheter.

1.4 Metoder

1.4.1 Intervju

Hensikten med intervjuene var å se på hvilken kunnskap Trondheim kommune sitter med knyttet til ansvarsrisiko i den kommunale planleggingen, og hvordan naturfare håndteres i plan- og byggesaker i dag.

Det ble gjennomført 6 intervjuer fordelt på 5 enheter i Trondheim kommune. Det var 1-4 deltakere pr intervju. Alle intervjuer ble gjennomført digitalt. Det ble gjort referat underveis intervjuene, i tillegg til opptak som sikkerhet.

Fokusgruppeintervju gir en basiskunnskap om praksis. Det gir informantene mulighet til å støtte seg på hverandres erfaringer. Fordeler med en fokusgruppe er at det vil kunne være lettere å overbevise deltagerne om hensikten slik at ingen føler seg utrygge. Flere deltagere i strukturert diskusjon kan gi bedre svar knyttet til prosessforståelse, tiltak og faktisk kunnskap. Det kan også gi kollektiv motivasjon knyttet til temaet. Fokusgrupper krever mindre ressurser og flere kan intervjues. Ulemper er at sterke personligheter kan overskygge andre deltagere og at ikke alles stemmer høres.

Dybdeintervju vil kunne gi mer nyansert informasjon. Gjennom intervjuene gis vi anledning til å gå dypere inn i de aktuelle problemstillingene og avdekke hvilke temaer som reiser størst usikkerhet med hensyn til kommunenes og fylkeskommunenes ansvar. Fordeler med et dybdeintervju er at man kan få inngående informasjon dersom intervjuobjektet er godt informert. Intervju med en strukturert intervjuguide sikrer at det

¹ Tillerraset 7.mars 1816

² Jeger omkommet i snøskred i Vassfjellet 23.1.2021

blir svart på de riktige problemstillingene. Alle som blir intervjuet får lik mulighet til å uttale seg. Ulemper er som nevnt over at vedkommende kan føle seg utrygg.

1.4.2 Workshop

Vi mente det ville være klokt å vektlegge workshop i større grad som en del av kunnskapsinnhenting, i tillegg til målsettingen om å øke kunnskap blant deltakere. Ved å utarbeide tydelige problemstillinger, og bruke godt planlagte metoder i workshop, mener vi at vi på best mulig måte utnytter mulighetsrommet for et tema som i utgangspunktet kan være vanskelig.

Workshopen kan utformes som en trygg samhandlingsarena, hvor problemstillinger kan luftes uten at man samtidig må føle på å stå til ansvar for det som sies. Workshopen kan brukes til å øke kunnskap gjennom innlegg og diskusjon, utfordre eller underbygge foreløpige funn i prosjektet, og diskutere tiltak for hvordan ansvarsrisikoen kan håndteres og reduseres.

Resultatene fra intervjuene ble brukt for å bestemme og avgrense tema for workshop, og hvilket kunnskapsgrunnlag workshopen skulle bidra med.

Workshopen ble planlagt ut fra at deltagerne ville svært ulik kjennskap til ansvarsrisiko, og hva det innebærer. Samtidig var det viktig at workshopen skulle være et utgangspunkt for videre samarbeid etter at arbeidet med utredningen ble avsluttet.

I tett samarbeid med Trondheim kommune utarbeidet følgende suksesskriterier for workshopen:

- å være en arena for å bli bedre kjent på tvers av enheter og organisasjoner
- gi innspill til prosjektet om kunnskapen om ansvarsrisiko idag, og hvilke tiltak eller på hvilken måte det bør jobbes med ansvarsrisiko fremover.
- at deltagere blir litt mer bevisste på ansvarsrisiko enn før workshopen, gjennom faglig påfyll og tverrfaglig diskusjon.

Deltagere ble oppfordret til å diskutere bevissthet rundt ansvarsrisiko på sin enhet i forkant av workshopen. Det var ikke nødvendig med annen forberedelse.

1.5 Gjennomføring av utredning

Prosjektet har valgt å samle kunnskap om eksisterende praksis og ansvarsrisiko gjennom fokusgrupper og noen strukturerte dybdeintervju, deltagelse i møte med klimanettverket, samt å vektlegge workshop på tvers av enheter og etater.

I workshopen ble det brukt digitalt verktøy med både spørreundersøkelse, og digital innsamling av spørsmål/svar på temaene som ble diskutert underveis. Spørreundersøkelser egner seg til presise avklaringer på korte eller følsomme spørsmål som kan anonymiseres, og som det er nyttig å få svar på underveis i en workshop.

Intervjuguide for fokusgruppeintervju er vedlagt. I tillegg er det gjennomført dybdeintervju basert på de samme spørsmålene, men rettet mot ansvarsområdet for de aktuelle enhetene.

Resultatene fra utredningene er presentert på et digitalt seminar for eksterne parter. Basert på tilbakemeldinger gjennom prosjektet ble den juridiske utredningen vektlagt, slik at seminaret også i størst mulig grad vil bidra til et større juridisk kunnskapsgrunnlag om ansvarsrisiko.

1.6 Usikkerhetsmomenter

I forkant av valg av metoder ble det gjort vurderinger på hva som kan påvirke innhenting av kunnskapsgrunnlag. Prosjektet skal vurdere hvordan risiko for fare blir håndtert. I forkant av prosjektet ble psykologiske faktorer og barrierer for kommunikasjon vurdert i sammenheng med valg av metoder for kunnskapsinnhenting. Disse momentene belyser at innsamling av data knyttet til praksis ikke nødvendigvis er rett frem. Med bakgrunn i dette var det viktig å tilpasse kunnskapsinnhenting slik at det er greit å dele informasjon og erfaring, og at det ble tydelig for intervjuobjektene at de ikke skal evalueres gjennom denne utredningen.

Klimatilpasning er et av de viktigste og mest aktuelle temaområdene innen samfunnssikkerhet og beredskap, likevel er det stor usikkerhet knyttet til ansvarsrisiko. Mange kan føle på at de burde kunne mer om dette. At de burde visst bedre hvordan de skal håndtere ansvarsrisiko på sitt arbeidsfelt, kanskje til og med at de burde ha forstått hvordan de skulle ha håndtert saker som oppstår og at det påhviler dem selv et ansvar for å opplyse om eller gjøre tiltak for å redusere konsekvenser for kommune eller fylkeskommune. Dersom dette er tilfellet, noe vi anser som sannsynlig, så kan det gi utfordringer å samle inn relevante svar. De som intervjues kan prøve å skjule manglende kunnskap, kan føle spørsmål som konfronterende eller på annen måte gå i forsvar. Ved datainnsamling kan dette bli en betydelig feilkilde. Dette er selvsagt ikke ønskelig, og metodebruken er i størst mulig grad tilpasses for å unngå dette.

Det kan eksistere barrierer for kommunikasjon mellom de kommunale forvaltningsnivåene. Når en sak kommer til byggesak sjekkes alle utredninger, men stilles det tilstrekkelige spørsmål ved utredningene med bakgrunn i kommunens sitt ansvar med hensyn til risiko? Og hvilken verktøykasse har de egentlig? Antas det at man skal stole på det som er utredet i tidligere plannivå?

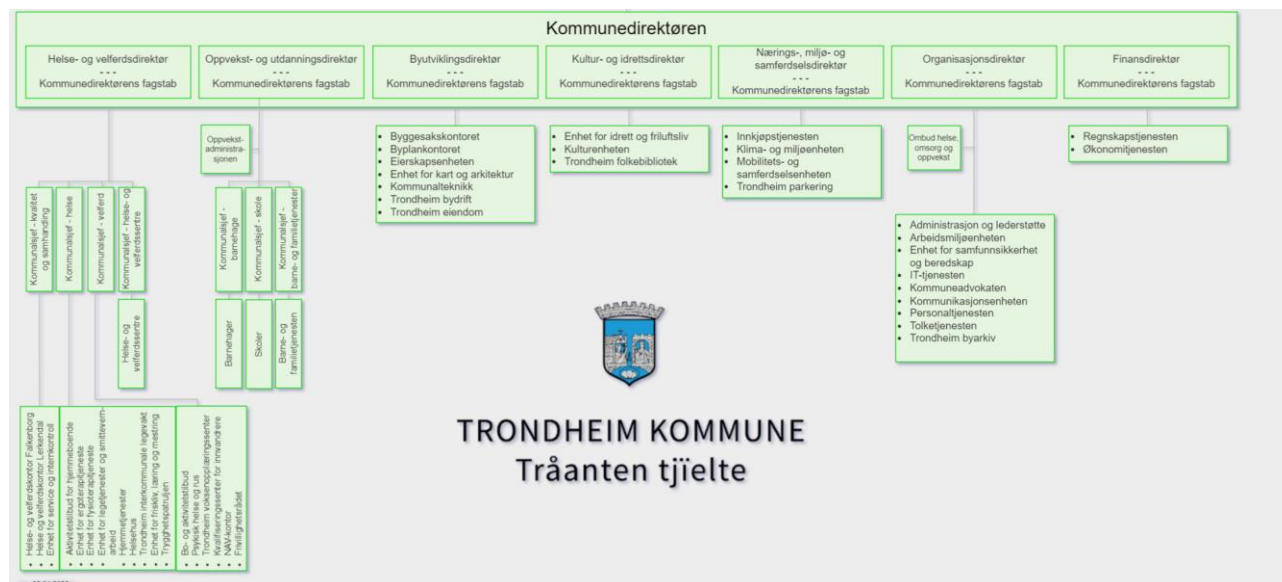
Ut fra prosjektets rammer er det gjort begrensninger i utvalg og mulighet for å gå i dybden på arbeidet. Funnene i denne rapporten er basert på informasjon som har blitt gitt i intervjuene. Prosjektet har ikke sett nærmere på hvordan de ulike enhetene jobber.

Det var flere som ble intervjuet som reagerte på at de ikke var involvert eller kjente til prosjektet før intervjuene, og opplevde at deres enhet burde ha vært involvert tidligere eller være kjent med prosjektet.

Det er et begrenset utvalg som er intervjuet, sett opp mot størrelsen på Trondheim kommune. Det kan være andre synspunkt eller erfaringer som ikke kommer frem i denne utredningen.

2 Plan- og byggesak i Trondheim kommune

Trondheim kommune er en stor kommune, med ca. 15 000 kommunalt ansatte. Trondheim kommune var frem til juni 2024 en kommune som er styrt etter formannskapsmodellen iht. til kommunelovens regler. Under kommunedirektøren er administrasjonen delt opp kommunen under ulike direktører som har ansvaret for sine fagfelt se figur 1, herunder er byutviklingsområdet med de ulike enhetene samlet under Byutviklingsdirektør.

Figur 1 Trondheim kommune er en stor kommune med mange enheter. Oversikten gir et inntrykk av administrativ inndeling av Trondheim kommune³

Trondheim kommune har fra juni 2024 gått over til parlamentarisk styringsmodell. Utredningen er gjennomført før overgangen til ny styringsform, og tar ikke stilling til dette.

Byplankontoret i Trondheim har ca. 65 ansatte. De er delt inn i fem avdelinger, der fire er geografisk inndelt og med en avdeling for planer, utredninger og strategier. Byplankontoret jobber mye med private planforslag, men også egne planer, utredninger og strategier enten alene eller sammen med andre enheter og myndigheter. Det er Byplankontoret som er ansvarlig for arealplanleggingen i Trondheim kommune etter delegasjonsreglementet. Delegeringsreglementet innebærer at bystyret som øverste myndighet i kommunen delegerer myndighet til å fatte vedtak til enheter under seg. Det vil for eksempel si at Byplan kan legge ut planer på høring. Byplankontoret er tillagt å ivareta kommunens oppgaver som planmyndighet og gjennom denne myndigheten har byplankontoret ansvaret for å sikre at det tas tilstrekkelig hensyn til forventede klimaendringer

Byggesakskontoret har ca. 60 ansatte, som er fordelt på tilsyn og ulovlighetsoppfølging, sone øst og vest (geografisk inndeling) og en administrasjonsavdeling. Byggesakskontoret har ansvaret for å vurdere tiltak som etter plan og bygningsloven utløser en søknadsplikt. Byggesakskontoret skal etter delegasjonsreglementet vurdere om en byggegrunn har tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold.

³ Organisasjonskart Trondheim kommune, sist besøkt 2.5.2024

<https://tqm16.tqmenterprise.no/organisasjon/Publishing/ExternalAccess/LoadContent/14893?forOL1=organisasjon>

3 Erfaringer fra Trondheim kommune

3.1 Om kapitlet

Intervjuene med enheter i Trondheim kommune ble gjennomført våren 2024. Intervjuene var planlagt med en intervjuguide som utgangspunkt. Intervjuene ble i hovedsak ble gjennomført som gruppeintervju.

En semi-strukturert intervjumetode følger en strukturert ramme med en intervjuguide for å sikre at alle nødvendige tema dekkes, men åpner også for fleksibilitet til å diskutere andre tema eller gå dypere inn i noen problemstillinger. Denne formen for intervju åpner for samtale og refleksjon underveis, og med gruppeintervju kan deltagerne støtte seg på hverandre eller komme på andre ting gjennom intervjuet uavhengig av rekkefølge på spørsmål i intervjuguiden. Spørsmålene i intervjuene fulgte inndeling av tema og problemstillinger presentert i kapittel 1.1. Intervjuguiden er også vedlagt.

Dette kapitlet viser utdrag av erfaringer og problemstillinger som ble vektlagt av de som ble intervjuet. Kapitlet skal gi et innblikk i erfaringer fra Trondheim kommune av de som deltok i intervjuene, som et grunnlag for diskusjon og prosess. Kapitte 3.2 beskriver et overordnet inntrykk fra intervjuene, mens de etterfølgende kapitlene går mer i dybden på de ulike temaene.

Sitater som er gjengitt, reflekterer tema eller problemstillinger på tvers av enheter. Det ble presisert i forkant av intervjuene at sitater ikke skal kunne gjenkjennes til den enkelte.

For Trondheim kommune var særlig håndtering av grunnforhold og overvann noe de som ble intervjuet var opptatt av. Gjennom intervjuene kom det også frem verktøy og eksempler på rutiner som er relevante innenfor den enkelte enhet, blant annet hvordan kommunen jobber med egne kartverktøy. Dette er ikke gjengitt fra intervjuene.

Det er ikke gjort vurderinger av innhold og påstander fra intervju, hverken opp mot lovverk eller ettergåelse på annet vis gjennom dette kapitlet. Forslag til tiltak basert på intervju og workshop blir gjort i kapittel 5.

3.2 Overordnet inntrykk fra intervju

Kunnskap og erfaring

Trondheim kommune er en stor kommune, og som har mye kompetanse. Gjennom intervjuene ble det tatt opp svært mange ulike tema og erfaringer i Trondheim kommunes saksbehandling, og erfaringer fra arbeidshverdagen i kommunen. Det er svært mange utfordringer kommunen skal håndtere, og det er mange som skal håndtere det. Det er tydelig gjennom intervjuene at både organisatoriske rammer og virkemidler knyttet til rutiner, veiledning og kunnskap er noe Trondheim kommune er bevisste, og jobber med i plan- og byggesaksbehandling. Det er også veldig tydelig gjennom intervjuene at kommunen er så stor, at man ikke har helt oversikt over hvordan kunnskapsflyten og innspill mellom enheter blir ivaretatt. Strukturer for å ivareta både kunnskapsgrunnlag og kunnskapsflyt er der, og så er det et behov for å se på i hvilken grad systemene i denne sammenhengen ivaretar kommunens plikter og ansvar for klimatilpasning.

De formelle strukturene skal blant annet ivareta de formelle prosessreglene og sørge for «god arealplanlegging». Det intervjuene også indikerer er at dette fortsatt vil avhenge av den enkelte saksbehandler, og hvilken kunnskap som vektlegges av den enkelte. Tidligere erfaring med tilsvarende saker, personlig kjennskap til fagpersoner i andre enheter eller etater og grunnkompetanse blir nevnt som noe som påvirker saksbehandling og avklaringer.

Det er omfattende mengde lovverk, veiledere og kunnskapsgrunnlag både kommunen, og den enkelte saksbehandler skal forholde seg til. Kommunen virker å ha utarbeidet omfattende interne regler og rutiner for plan- og byggesaksbehandling. Andre enheter virker i mindre grad å være involvert i utarbeidelse og oppdatering av Byplankontorets rutiner.

Det kan virke som om størrelsen på kommunen gir utfordringer i flyten av kunnskap, både internt på enhetene og mellom kommunens ulike enheter.

Rutiner for plan- og byggesaker er endret de siste årene. Rutiner for opplæring av nyansatte er også endret. Hvorfor det er endret og i hvor stor grad fremgår ikke av intervjuene.

Samordning

Intervjuene gir inntrykk av at det er både brukt en del ressurser, og samt stor vektlegging av kommunens interne «Samråd». Dette oppfattes som en intern varsling og høring av plansaker, med involvering av andre enheter. Det blir påpekt at man i samråd ikke vil gå i dybden på vurderinger og utredninger, men at enhetene som får saker på høring forholder seg til konklusjonene i planen. Det kan gjøre at Samrådet ikke i tilstrekkelig grad fanger opp faglige uklarheter, risiko eller uønskede konsekvenser av en plan. Det gir heller ikke inntrykk av å bidra til en overordnet forståelse av sumvirkninger av planforslagene. Gjennom intervjuene etterspørres det både en vurdering av om saksbehandlere på Byplan forstår faginnspill godt nok for å ivareta innspill og krav, og hva som ligger bak dersom krav eller innspill ikke blir gjort juridisk bindende i arealplanene.

Det er også et spørsmål om hvordan overgangen mellom plansaker og byggesaker håndteres. Her trekkes det særlig frem risikoen med at utbyggere har en tendens til å ville utsette utredninger til siste mulige fase, noe som innebærer en risiko for kommunen.

Hovedinntrykk som grunnlag for workshop

Det som fremsto som spesielt uklart gjennom intervjuene var hvordan risiko- og sårbarhetsvurderinger blir behandlet i plan- og byggesaker, hvilken kompetanse kommunen sitter med og hvordan det brukes, og hvordan ansvar for risiko- og sårbarhetsvurderinger oppleves i dag.

Risiko- og sårbarhetsvurderinger ble derfor hovedtema for workshop, og det ble gjennomført supplerende dybdeintervju med relevante enheter i Trondheim kommune.

3.3 Kunnskap og erfaring

3.3.1 Tidligere eller pågående saker

Gjennom intervjuene kom det ikke fram erfaring med pågående eller tidligere saker knyttet til mulig erstatningsansvar for skade som følge av naturfare knyttet til plan- og byggesak.

Det er andre enheter som håndterer erstatning i forbindelse med naturhendelser, eksempelvis ved små ras og utglidninger, eller overvannsproblematikk i forbindelse med graving eller dårlig vedlikehold der grunneier har ansvar.

3.3.2 Ansvar for naturfare i plan- og byggesaker

På spørsmål om hvem man mener har det formelle ansvaret for ansvarsrisiko i Trondheim kommune, var ikke det et enkelt spørsmål å svare på. Både regelverket og selve ansvarsgrunnlaget fremstår som uklart. Internt i kommunen er det pekt på at ansvaret er delt mellom byplan, byggesak og kommunalteknikk.

Kommunen anser sitt ansvar i byggesaker til å påse at nødvendige utredninger er gjennomført, og at sikker byggegrunn er dokumentert. I byggesaker er det mange aktører som har ulike ansvarsroller. De primære aktørene er kommunen, tiltakshaver og ansvarlig søker med ansvarlig prosjekterende, utførende og kontrollerende. Alle disse aktørene må samarbeide for sikre at byggeprosjekt gjennomføres i henhold til lover, forskrifter og godkjente planer.

Byggesaksbehandlere har i oppgave å vurdere byggesøknader opp mot gjeldende planer og regelverk. Ved vurderingen legges ansvarlig søkers redegjørelse for byggetiltaket til grunn. Ansvaret legges på de ansvarlige foretakene som har ansvar for prosjektering og sikkerhet. Ansvarlig søkers redegjørelse skal legges til grunn, men kommunen oppfatter at de har en plikt til å informere dersom de oppdager feil eller mangler. Kommunen kan kreve uavhengig kontroll etter eget skjønn, men må unngå å pålegge unødvendige kostnader.

Byplankontoret opplever varierende kvalitet på planer som sendes inn til behandling. Mange planer utarbeides av profesjonelle aktører som byplankontoret opplever som lydhøre for det byplan sier.

Utfordringen ligger for Byplankontoret i å vurdere hva som er godt nok. Det gjelder også kvikkleireutredninger, og hvor langt de skal gå i å kreve tredjepartskontroll.

De vi har snakket med har veldig oppmerksomme på at krav kommunen setter koster penger for utbygger. De virker i stor grad å vektlegge at krav skal være innenfor rimelighetens grenser, og at dette er en balansegang med tanke på «Hva er godt nok?».

«Vi sikrer at det er gjennomførbart. Kan det bygges med den utformingen det har, og hva må følges opp fra byggesak?».

Hvis utbyggingsplaner er avhengige av tiltak på naboeiendom, og naboene sier nei, så er prosjektet ikke byggbart. Eksempelvis dersom avrenning og grunnforhold vil kreve at terrenget stabiliseres gjennom å fylle eller avlaste grunnen med å fylle opp på naboeiendommer.

Andre enheter sier at de ikke ønsker å være godkjenningsorgan for byplan og byggesak. Dersom «godkjenning» gjøres av andre enheter, oppleves det også at ansvar flyttes. Men det fremkommer tydelig at saksbehandlere stoler på sine egne fagfolk. Det er samtidig forskjell på å stole på kompetanse, og det å flytte ansvaret til andre enheter for en «godkjenningsrolle».

Det fremheves at det gis faglige innspill til både planer og byggesaker fra fagenhetene. Samtidig oppleves det uklart fra alle enheter om dette fungerer godt nok. Blir innspill forstått? Er måten det håndteres i plan godt nok? Hvorfor blir innspill som ikke blir fastsatt i plan droppet?

Det savnes mer diskusjon på tvers av enhetene for å sikre felles forståelse og saksbehandling.

Utgangspunktet for arbeidet med arealplanlegging og byggesak er å drive med så god planlegging for samfunnet som mulig. Det gjøres gjennom å vurdere hvilke utredninger som er nødvendige basert på det grunnlaget man har for hvilke utredninger og tiltak som anses som rimelige/hensiktsmessig å utføre. Det gjøres skjønnsmessige vurderinger i alle saker, fra overordnede planer, detaljplaner og byggesak.

«Jeg vil ikke si at vi går og tenker på ansvarsrisiko, men vi tenker på at sakene skal være forsvarlig utredet. Vi har kommet langt i at hvis vi har gjort det vi kunne og det var faglig forsvarlig vurderinger. Da burde vi ikke settes til erstatningsansvar.»

Utbyggere presser ofte på for å utsette utredninger så lenge som mulig, men ved å utsette utredninger tar kommunen en risiko. Uklarhetene ligger i de faglige vurderingene. Byplankontoret skriver hva de har tenkt og at temaet er vurdert.

3.3.3 Overvann

Overvann, klimatilpasning og de store sammenhengende i arealplanlegging er krevende, og det er lite som kan håndteres på en enkelt tomt eller innenfor et planområde. Det er usikkerhet om hvorvidt dette fanges opp i dag. Det samme gjelder i fortettingssaker hvor noen gjør endringer på sin tomt, som får følger for andre eiendommer, eksempelvis hvis trær kappes ned på en eiendom og det gir et overvannsproblem på naboens eiendom. Det er det også ulik grad av hvor bevisste entreprenører er på dette.

«Man får ikke en forslagstiller til å se på overvannshåndtering i en hel bydel, og det blir ofte isolerte vurderinger. I nyhetene kan man ofte se «men det ble gjort endringer lenger opp».
Ikke så ofte det fanges opp det i den enkelte sak.»

Det er også et spørsmål om hvordan naturfare fanges opp i områder der det ikke er pågående plansaker eller tiltak. Det kan eksempelvis være et område uten byggeaktivitet, men hvor overvannet likevel øker. Det pekes på at det er problemstillinger det ikke er kapasitet til å følge opp.

Tradisjonelt har overvann blitt håndtert under bakkenivå. Nå kreves det i større grad åpne overvannsløsninger. Det betyr at overvannsløsninger krever areal i arealplanene, og at det i plankart og bestemmelser både er areal og krav til håndtering. Overvannshåndtering er fagområdet som har kommet kortest, og er et «yngre» fag enn geoteknikk. Der jobber hele landet og bransjen med å bli bedre. Det er usikkerhet om dette i nødvendig grad følges opp av Trondheim kommune på tvers av enheter.

Det er uklart i hvilken grad overvann blir ivaretatt i arealplanlegging i dag, og om det er godt nok.

Slik det er i dag kan det ikke dokumenteres at overvann i tilstrekkelig grad ivaretas. I sine saker beskriver kommunen hva som er vurdert og hvordan de har tenkt i behandlingen. Samtidig tas det ikke eierskap til de faglige utredningene. Dette ansvaret ligger på de som har utredet planene, og de ansvarlige foretakene. Kommunen garanterer ikke at de klarer å fange opp dette.

Overvannshåndtering har tradisjonelt vært håndtert med rør under bakkenivå. Nå skal overvann håndteres på bakkenivå. Det er mange ledd som skal forstå det, fra konsulenten som må snakke med landskapsarkitekten før det oppsummeres av arealplanleggeren, før det skal sendes til kommunen, behandles av byplankontoret og følges opp av byggesakskontoret.

Ved at det nå er det større krav til overvannshåndtering på overflatenivå, kreves det at det blir avsatt areal i plansaker. «Alle» er innforstått med kravene for geotekniske undersøkelser, men slik er det ikke for overvannshåndtering. Det oppleves som vanskeligere overfor private planforslag å tenke over og synliggjøre overvannshåndtering i planforslaget.

«Når blir overvann en fare? Burde det være en faresone i kart? Trenger hjemmel for å sikre overvann i plankart. I dag har vi flomsoner, men ønsker også for flomveger. Flom i vassdrag og overvannsfloer er ikke det samme. Det er ulike sikkerhetskrav, og det er utfordrende.»

3.4 Kunnskap og kunnskapsflyt i Trondheim kommune i plan- og byggeprosesser

Kommunens kompetanse

Det er stor tiltro til Trondheim kommunes kompetanse i egen organisasjon. Alle som er intervjuet, gir en tydelig tilbakemelding om at Trondheim kommune har mye kompetanse. Intervjuene viser samtidig at det er varierende kjennskap til lovkrav.

Det at kommunen har egen geoteknisk avdeling blir spesielt fremhevet på tvers av de kommunale enhetene. Kommune mener å ha så god oversikt på geotekniske forhold i kommunen at de utfordrer overordnede myndigheter på krav de opplever som for generelle. NVE har i forbindelse med rullinger av kommuneplanens arealdel blant annet satt krav til kommunene at faresoner for kvikkleire skal være en hensynssone i plankartet. Trondheim kommune ønsker ikke dette, og mener at det blant annet vil bidra at folk kan tro det er farlig å bo der de bor, og at det vil gjelde store deler av kommunen.

Trondheim kommune utfordrer både NVE og Statsforvalteren. Gjennom intervjuene er det stilt spørsmål til om andre myndigheter i tilstrekkelig grad fanger opp endringer og raskt nok.

Gjennom intervjuene fremsto det som utydelig hvor god kompetanse plan- og byggesak har på risiko- og sårbarhetsvurderinger. Det ble vektlagt at kommunens saksbehandlere sjekker at tema er utredet og om ROS-analysene er gode nok. Samtidig kommer det frem at hva som fanges opp av eventuelle mangler kan være personavhengig basert på erfaring eller kompetanse, og at det er et inntrykk av at ikke så mange saksbehandlere har erfaring med å selv utarbeide en ROS-analyse.

Det har vært løftet flere ganger i kommunen at det er ulik kompetanse på ROS, og at det etterspørres en mer enhetlig kompetanse på ROS-analyser.

Kunnskapsflyt og interne rutiner

Gjennom intervjuene ble det delt mange erfaringer rundt kunnskapsgrunnlag, virkemidler og interne rutiner. Det som særlig ble vektlagt var rutiner for hvordan arealplaner sendes på internt samråd.

God kunnskapsflyt internt i kommunen var alle vi snakket med opptatt av. Byplankontoret og byggesakskontoret har de siste årene lagt om rutiner for opplæring av nyansatte. Faglig opplæring er tettere knyttet opp til ledelsen, der det tidligere i større grad lå på fadderordning der en kollega var ansvarlig.

Byplankontoret har rutiner i eget kvalitetssystem som sier hva som skal gjøres i plansaker. Flere fremhever at de forholder seg til kommunens interne rutiner i større grad enn lovverket i det daglige arbeidet, ettersom

rutinene skal ivareta lovkrav. Ut fra intervjuene fremstår det som at fagenhetene ikke bidrar direkte inn i byplan- og byggesakskontorets rutiner og oppdatering av disse. De har derimot et ansvar for oppdatering av det kunnskapsgrunnlaget og databasene som saksbehandlere bruker. Til tross for tydelige rutiner, ble det pekt på at det i noen tilfeller kan oppleves noe tilfeldig hvordan man jobber.

Byplankontoret har egen eksempelsamling med bestemmelser på naturfare, og viser også til Direktoratet for byggkvalitet sine forslag til bestemmelser.

Trondheim kommune sine kartgrunnlag blir trukket frem som et avgjørende grunnlag som sørger for deling av informasjon. Kartene oppleves derimot avanserte, og det tar tid å lære seg alle mulighetene som ligger i kartene. Kommunekart er et viktig verktøy for å dele informasjon mellom enheter.

Alle saker diskuteres i ukentlig fellesskap på Byplankontoret. Det er brukt en del ressurser på å etablere det kommunen kaller Samråd. Alle plansaker skal minst ha to interne samråd i løpet av en planprosess for å sikre at alle konsekvenser blir løftet og vurdert. Det fremstår som en intern høring ved oppstart av planarbeid og ved ferdig planforslag. Ved oppstart sendes det ut skriftlig, mens det ved endelig plan ofte er møter. De interne samrådsmøtene ble trukket frem som et viktig verktøy for å sikre at kunnskap blir delt mellom enhetene i kommunen.

Selv om samråd ble trukket frem som en vellykket måte å innhente kunnskap, blir det også stilt spørsmål om hvor godt de ulike konsekvenser blir fulgt opp videre i planprosessen. Gjennom intervjuene ble følgende spørsmål stilt tilbake om samråd av de som ble intervjuet:

- I hvilken grad blir fagenhetene hørt?
- hvordan håndteres innspill videre i plan- og byggesaksbehandling og på hvilket grunnlag?
- Har enhetene har samme forståelse for utfordringer og konsekvenser i innspill?
- Synes fagenhetene dagens håndtering i plan- og byggesaksbehandlingen er «god nok»?

Det arrangeres fagmøter i kommunen på tvers av enheter for å dele kunnskap, og fremme samarbeid og forståelse. Jevnlige møter mellom enheter skal sikre at viktige temaer blir diskutert. Fagmøter ble trukket frem som en viktig arena for å få ny kunnskap og bli kjent med kollegaer i andre enheter. Fysiske møter bidrar til å bli kjent på tvers av enhetene, slik at det blir lettere å ta kontakt. Gjennom å møte de som jobber i andre enheter blir terskelen for å ta kontakt lavere. Det ble også nevnt at de som har lengst erfaring kjenner mange på andre enheter noe som gjør at det er lettere å ta kontakt dersom man har faglige spørsmål. Dette gjelder søken for kunnskap internt og mot andre myndigheter. Samtidig er det noe tvil om i hvor stor grad møtene har faglig påvirkning. Dersom man går glipp av et fagmøte, vil det være lenge til neste gang det blir møte om samme tema. Det arrangeres egne fagkurs ved behov.

Det fremheves at det oppleves å være samarbeid på tvers av enhetene, men at dette er litt tilfeldig og personavhengig. Det ønskes at det settes av mer tid til tverr-enhetlig samarbeid for å styrke saksbehandlingen.

3.5 Lovverk

Saksbehandlere både på byplan og byggesak må forholde seg til mange veiledere, som både er i endring og hvor det kommer nye. De må også finne kunnskap i databaser. Med ulik kompetanse og erfaring kan dette oppleves som et hinder, og det uttrykkes at folk finner sin måte å gjøre det på.

Hva som vektlegges i plan - og byggesaker kan også være personavhengig. Eksempler på hva som er nevnt som kan påvirke dette er om saksbehandler i plansaken, og de som gjennomfører kvalitetssikring, har tidligere erfaring med tilsvarende saker eller relevante problemstillinger, egen faglige interesse eller også egen kjennskap til andre fagmiljø eller fagpersoner og gjennom det en lavere terskel for å ta kontakt for avklaringer.

Uklarhetene både for byplankontoret og byggesak virker å ligge i de faglige vurderingene. Er det nok at tiltaket er byggbart? Skjer det endringer i krav mellom reguleringsplan og byggesak, eksempelvis for flomveier? Er det nok å drøfte en sak, eller at kommunens fagfolk har gitt sitt innspill?

Lovverket åpner for at flere og flere ting blir unntatt søknadsplikt. Garasjer under en viss størrelse og flere tiltak er unntatt søknadsplikt og dermed ansvarsrett, og vil derfor gå utenfor hva kommunen har oversikt over eller kan si noe om, men likevel medføre risiko for uønskede hendelser.

For byggesakskontoret kan små tiltak typisk være støttemurer eller terrengendringer. Selv om noen tiltak er søknadspliktig, er det ikke nødvendigvis krav om ansvarlig foretak. Det kan være krevende å finne balansen mellom hva som er nødvendige utredninger og tiltak, og hvilke krav som kan oppleves som unødvendig kostbare. Da er også spørsmålet i hvilken grad det avhenger av den enkelte saksbehandler og de formelle strukturene i kommunen for å ivareta disse vurderingene.

3.6 Veiledning og samordning med overordnede myndigheter

Samarbeidet og koordineringen med andre myndigheter oppleves i hovedsak som god, men at tilgjengelighet og kapasitet kan være utfordrende.

NVE har for liten kapasitet til behandling av plansaker. Standardtekster, dvs forhåndskrevne tekster med generelle hensyn hvor NVE har myndighet, oppleves som et problem. Avklaringer eller vurderinger som kunne kommet ved oppstart av plan, vil ikke komme før planforslaget er lagt frem. NVE kan også ha lite kapasitet til å bidra underveis i plansaker. Det understrekes fra kommunens side at NVE har god kompetanse med flinke fagfolk, hvor det er god dialog og veiledning *når det først er kontakt*. Samarbeid mellom Trondheim kommune og NVE for sikringsarbeid oppleves som godt.

Dersom det er uenigheter med Statsforvalter, påpekes det at det er fordi Statsforvalteren kan gå lenger eller ha strengere krav enn hva kommunen har.

Fylkeskommunen oppleves ikke å ha noen rolle i arbeidet med klimatilpasning. Hvis man ikke har direkte kontakt med fylkeskommunen i plansaker, kan det være vanskelig å både finne ut hva som er fylkeskommunens ansvarsområde, hva de kan bistå med og også hvem man skal kontakte. Dette oppleves som vanskelig å lese ut fra fylkeskommunens nettsider. Det hender at fylkeskommunen påpeker noe om risiko- og sårbarhetsvurderinger i plansaker, men oppfattes ikke som en part i risiko- og sårbarhetsdiskusjonen.

3.7 Politikk og risiko

Det vektlegges å lage så gode som mulige saksfremlegg for politiske vedtak. På spørsmål om det oppleves at politikere gjør vedtak i tråd med anbefalinger for risiko i deres behandling av plan- og byggesaker er det ulike erfaringer i kommunen.

I hovedsak vedtar politikere saker i tråd med faglige råd. Det stilles også spørsmål til om politikere oftere nå enn tidligere ikke følger anbefalinger for et prosjekt. Politikerne oppleves også som mer liberale til utbygging enn kommunens fagfolk kan være i den enkelte sak.

Det kan være utfordrende der politikere går inn og endrer planbestemmelser, eller hvor avbøtende tiltak blir endret. Dersom politikere kommer med endringer, må konsekvensen av endringen utredes. Det oppleves at det kommer politiske bestillinger ikke alltid har hjemmel i lovverket. Administrasjonen har rutiner som skal ivareta politiske endringer i sluttbehandlinger av plan- og byggesaker.

Det er særlig forholdet mellom utbyggere og politikere, og hvilken påvirkning de har som nevnes i forbindelse med politisk behandling. Det oppleves som en utfordring at lobbyvirksomhet og informasjon som gis direkte mellom utbyggere og politikere ikke nødvendigvis også gis til kommunens fagfolk.

«Det er veldig vanskelig å si, for politikerne kan ha input fra lobbyvirksomhet som vi ikke har. Jeg vet ikke om det er system for at lobbyvirksomhet blir arkivert?»

De konkrete sakene som ble nevnt i intervjuene går ikke direkte inn på naturfare, men tas likevel med her:

Krav til risiko og sårbarhet har blitt utfordret i møte med politiske ønsker om næring og boligområder i forbindelse med bygging ved tidligere deponiområder i Trondheim. Det oppleves som om risiko kan bli dempet av utbyggere, til tross for advarsler fra statlige organer og kommunens fagfolk.

Det har vært saker hvor det er spørsmål om tiltak i kvikkleiresoner der plan om utbygging oppfyller krav til sikkerhet mot skred i teknisk regelverk, men hvor politikere ikke ønsker at tiltaket skal gjennomføres. Det kan være for eksempel sårbare bygg som skole i en kvikkleiresone.

*«Da blir det et politisk spørsmål, og det kan være andre ting man vil ta hensyn til.
Man kan aldri være 100% sikker på at raset ikke går, men samtidig bygges det i kvikkleire hele tida.»*

3.8 Innbyggere og risiko

Dersom det kommer bekymringsmeldinger til kommunen håndteres det. Utredningen har ikke gått nærmere inn på hvordan meldinger ivaretas og følges opp.

Bekymringer kan være at en innbygger ser terrengendringer, sprekker eller andre ting som oppleves som fare. Dette håndteres ofte av Enhet for kommunalteknikk. De gir også råd om forsikringsselskap dersom det er aktuelt.

Når det gjelder fare ved å bo i kvikkleireområder så ser det ikke ut til at dette påvirker kjøp og salg av boliger i noen grad.

I plansaker hvor det foreslås tiltak i kvikkleireområder, kan sikkerhet mot skred brukes som argument både av de som er for og imot tiltaket. De som er for viser til at tiltaket skal stabilisere grunnen, mens de som er i mot mener at tiltak kan øke risikoen for at et skred vil skje. Her oppleves kommunens ansvar å sørge for at tiltak skal oppfylle krav til sikker byggegrunn, og så blir det et politisk valg hvorvidt man ønsker at kvikkleireområder skal være bebygd eller ikke.

3.9 Forslag til tiltak gitt i intervju

Klargjøring av ansvar oppleves som det viktigste. Det gjelder både for plan- og byggesaker, og for sikringstiltak.

Det er skepsis mot å «stadig utvide lovverket med nye paragrafer». Lovverket oppleves som omfattende, men forståelig, og hvor ansvarlige foretak ilegges et stort ansvar.

Det påpekes at det er viktigere å forbedre det samlede kunnskapsnivået og samarbeidet mellom aktører.

4 Erfaringer med risiko og sårbarhet på tvers av etater

Gjennom intervjuene ble det tydelig at ROS-analyser var et tema som det ønskelig å gå nærmere inn på. Det fremsto som utydelig hvilken kompetanse kommunens saksbehandlere har, hvilke krav som stilles og hva som kan stilles, og ansvarsforholdet knyttet til risiko- og sårbarhetsvurderinger.

For å ha et bedre grunnlag for å si noe om kommunens erfaringer, ble risiko- og sårbarhetsvurderinger hovedtema for workshop. Det var også interessant å løfte dette til en diskusjon på tvers av fag, enheter i kommunen og på tvers av myndigheter.

Norconsult hadde ansvar for planlegging og gjennomføring av workshop i samarbeid med Trondheim kommune og Holth & Winge AS.

4.1 Gjennomføring og problemstillinger for workshop

Workshopen ble gjennomført på tre timer på rådhuset i Trondheim april 2024, med totalt 30 deltakere fra Trondheim kommune, Trøndelag fylkeskommune, NVE, Statsforvalter og prosjektgruppen. Det var både saksbehandlere, rådgivere og ledere på ulike nivå som deltok.

Hensikten med workshopen:

- økt bevissthet rundt ansvarsrisiko gjennom faglig påfyll og tverrfaglig diskusjon
- bli bedre kjent med hverandres ansvarsområder på tvers av enheter og organisasjoner
- gi innspill til prosjektet om kunnskapen om ansvarsrisiko i dag, og hvilke tiltak eller på hvilken måte det bør jobbes med ansvarsrisiko fremover.

Workshopen ble innledet med bakgrunn for prosjektet, og en juridisk gjennomgang:

Hva er ansvarsrisiko knyttet til naturfare og klimatilpasning, og kan kommunen bli økonomisk ansvarlig?

Følgende spørsmål og problemstillinger ble drøftet:

- Naturfarer og risiko – hvordan jobbes det med dette i dag?
- Hvem har ansvar for framtidens klima- og naturfarer, og hva trenger man for å møte det?

I tillegg ble det gjennomført en kort spørreundersøkelse for inntrykk av kunnskapsflyt mellom kommunale enheter og øvrige myndigheter, og hvor lett er det å forstå regelverk, og plikter og ansvar knyttet til ansvarsrisiko. Innspill er sendt inn digitalt underveis i workshop, som en blanding av individuelle svar og gruppesvar. De digitale svarene som er gjengitt i de neste kapitlene er gjengitt slik de ble skrevet.

I workshopen ble det vektlagt at deltakerne skulle bli litt bedre kjent med alle som deltok, både gjennom valg oppgaver og organisering av gjennomføring.

Figur 2 Juridisk gjennomgang ved oppstart av workshop, ved Tone Steinnes, Holth & Winge AS

4.3.2 Hvordan jobbes det i dag med ROS-analyser og andre undersøkelser knyttet til naturfare?

Generelt oppleves ROS-analyser som utfordrende, hvor det er litt ulike perspektiv på hva som oppleves som utfordrende. Veiledningsmateriell er omfattende, og det kan være vanskelig å vite hvilket handlingsrom saksbehandler har. Veiledere viser ofte muligheter, men det er vanskeligere å finne hvilke krav man skal forholde seg til. Hva skal til for å sikre bedre kvalitet på ROS-analysene? Bør andre tema enn geoteknikk også ha en form for tredjepartskontroll? Hva skjer i områder der det ikke er pågående plan- og byggesaker? Hvem har ansvar for innholdet: kommune eller konsulent? Hvordan påvirker den enkelte saksbehandler vektlegging i plan og byggesaker? **Hva er godt nok?**

Tabell 1 Innspill og diskusjon - hvordan jobbes det med ROS-analyser og andre undersøkelser i dag?

utfordrende å vite hva som er godt nok for ROS-analyse, komplisert veiledermateriell, hva er essensen i risikoen for utbyggingsområdet, hva skal legges til grunn mht. fremtidig klimapåslag

Mange byggesaker er ikke behandlet i en ny reguleringsplan, f.eks. enkelte byggesøknader. Da er det ikke samme krav til utredninger. Saksbehandler sjekker likevel farekart for å vurdere risiko.

Utfordrende for saksbehandlere å ta vurderingene av om utredninger og ros er godt nok. Avhengig av godt samarbeid internt med fagpersoner i kommunen.

Konsulenter spør om "hvor liten ROS-analyse kan vi ha", for å konkurrere på pris. Er avhengig av å finne konsulenter med kompetanse, men ikke alltid en overflod av disse.

Bruk av fagveiledere for håndtering av naturfare i saksbehandling er utfordrende, ikke like lett å forstå. Aktsomhetskart endres og er ikke alltid nøyaktige og dekkende.

Hva er kravene til kvalitetssikring? Ok for geologi der det er krav om tredjeparts kontroll. Hva med områder som ikke har forskriftskrav? Ulik kompetanse i de ulike kommuner.

Klima er en tilleggstrisiko - kan være farlig dersom det blir en ekstremværhendelse selv om det ikke er markert i farekart.

ROS-analysen startet som en sjekklister i sin barndom, og den «forfølger» ROS-arbeidet som blir gjort i dag. Det blandes inn urelevante temaer, som natur og miljø og de viktige temaene kan drukne.

Behov for en digital mal for ROS-analysen for å sikre god kvalitet og gjøre det lettere å gjøre det riktig.

Hvilken plikt har kommunen til å undersøke risiko for klimarelaterte hendelser der det ikke er nye bygge eller plansaker?

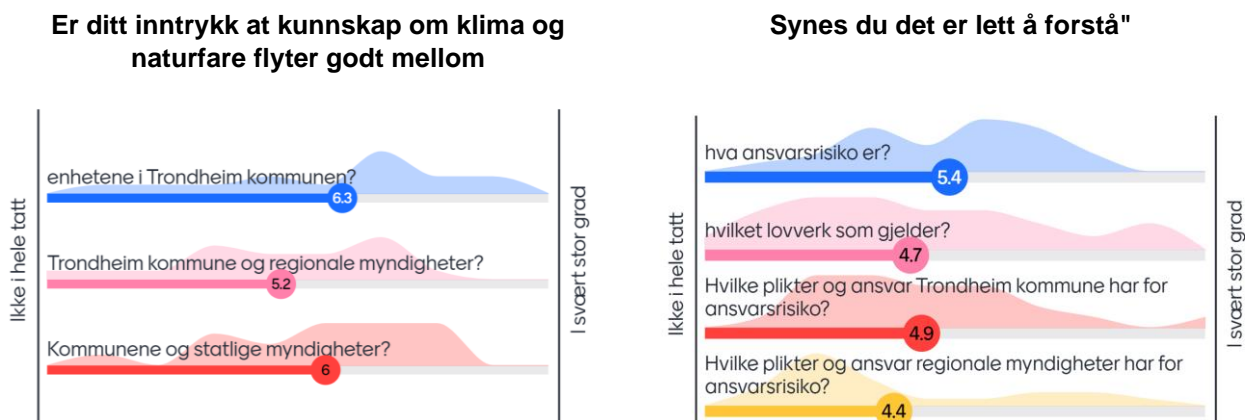
Uklart hvem som har ansvaret i kommunen

Krever trening å vite hva som er godt nok, vært nyttig med korte oppslagsverk (oppsummering av veiledere), oppfatter at konsulenter er redd for å påta seg ansvar for innhold i rapportene.

Den enkelte saksbehandler påvirker vurderingen av ROS, avhengig av personlighet, interesser og fokusområder.

Ikke samme krav til utredning ved dispensasjonssaker.

Tabell 2 Kort spørreundersøkelse om kunnskapsflyt og forståelse av lovverk

4.4 Ansvar for å møte framtidens klima- og naturfarer, og hva trengs for å møte det?

Det er veldig mange spørsmål knyttet både til hvem som har ansvar i dag, og om ansvaret kan flyttes over på noen andre. Er regelverket tydelig? Brukes det riktig? Er det krav i regelverket som ikke blir brukt tilstrekkelig i dag? Og hva skjer i områder der det ikke planlegges tiltak? Det vises til at kommunen har stort ansvar, og at det samtidig er vanskelig å få utbyggere til å ta ansvar utenfor planområdet. Hvordan får man til en overordnet planlegging med dagens ansvar og ressurser?

Tabell 3 Innspill og diskusjon - Hvem har ansvaret for framtidens klima- og naturfarer?

Må det hjemles i et regelverk eller kan kommunen være strengere? Krav om planvask der gamle planer fjernes? Hvordan vil dette fungere i distriktene?	I dag. Ansvar klart for nye saker og planer. Uklart hvem som er ansvarlig for utredning og tiltak der det ikke pågående saker.	Sit. avhengig. Grunneiere i utg.pkt. Men også kommune (ved plan), stat, tiltakshavere feks fylket vei. Kommunen har feks. ansvar ved feil på avløpsnettet,
Savner mer informasjon/avklaring av kommunens konkrete ansvar for sikringstiltak mv. etter naturskadeloven.	Kommunen har mye ansvar, men kan mer ansvar flyttes til den som bygger? Og hvordan da ha kontroll med innhold i utredninger når det er mangel på kompetente folk?	Grunneier har ansvaret for å sikre egen eiendom feks bekker osv. NVE og DSB har ansvaret for at alle kart og veiledere er oppdatert. Kommunen har ansvaret for reguleringsplaner.
Kunnskap om klima- og naturfare - hos konsulenter, kommunen, innbyggere.	Utfordrende å få utbygger til å ville gjøre mer enn et minimum for å forebygge/tilpasse for klima og naturfarer.	

4.5 Hva trengs for å møte framtidens klima- og naturfarer?

Det etterspørres avklaring på ansvarsfordeling. Det er også et stort behov for kompetanse og bevisstgjøring på hva ansvarsrisiko er, og hva det innebærer. For å møte framtidens klima trengs det midler både til utredning og utføring av tiltak, oppdatering av kunnskap og innovasjonsarbeid for å finne nye løsninger. Det trengs samarbeid, både internt, men også mellom alle som jobber med klima- og naturfarer.

Tabell 4 Innspill og diskusjon - Hva trengs for å møte framtidens klima- og naturfarer?

Penger til å utrede og penger til å utføre tiltak	Oppdater kunnskap og omstillingsevne. Klare ansvarshjemler. Hjemmel til å stille krav.	Kontinuerlig oppdatering av både regelverk og kunnskap hos de som jobber i kommuner, fylkeskommuner og andre etater.
Økte bevilgninger til sikringstiltak og til å vedlikeholde sikringstiltak.	Kompetanse og bevisstgjøring av hva temaet er	Oppdaterte krav ifb klima
Hjemmel til å stille riktige krav.	hjemmelsgrunnlag og tydelige retningslinjer	Kommunen kan bli flinkere til å si nei, der hvor det er tvil om sikkerheten.
Tydelig ansvarsfordeling når det gjelder utredning, sikring og vedlikehold/tilsyn med sikringstiltak, både ved nye utbygginger og eksisterende forhold.	Mer samarbeid på tvers internt men også med andre relevante aktører, for å løse utfordringer.	Bedre kartlegging av risikoområder og kombinert med overvåkning av spesielt utsatte områder. Ansvarliggjøring og rolleavklaring.
Kommunen må ta et større samordnende ansvar for å løse fremtidens utfordringer, blant annet gjennom områdeplaner kommunen utarbeider	Endring av Tek, mer helhetlig planlegging, bedre og mer brukervennlig veiledningsmateriell, bedre kartlegging	Oppdatert regelverk
Kollektiv bevisstgjøring om dette, både i sivilsamfunnet og offentlig forvaltning	Tverrfaglig samarbeid som for kunnskapsgrunnlag	Midler: penger og fagfolk Fleksibilitet Tydelige, klare hjemler og veiledere
Klimasikkerhet må være noe som verdisettes, slik at konsumenter etterspør dette og utbyggere ikke nedprioriterer det til fordel for profitt.	Skape større forståelse for hva dette handler om. Ikke bare vatn og flom, men også vind, naturmangfolds, tørke, mm. Starte i barnehagen og følge opp gjennom grunnskole og videre undervisning på videre	Midler til utredning/innovasjonsarbeid av mer klimavennlige alternativer/løsninger, og på den måten utvikle kompetanse og legge til rette for nyteknik

4.6 Hva vil dere vite mer om når det gjelder ansvarsrisiko i arbeidshverdagen?

Tabell 5 Innspill og diskusjon - Hva vil dere vite mer om når det gjelder ansvarsrisiko i deres arbeidshverdag?

Konsulentens ansvar ved uriktig/ dårlig rådgiving	Konsekvenser ved å godkjenne sak med vedlagt utredning som går god for naturfare.	Forholdet mellom ansvaret til plankonsulenten og kommunen
Kommunens ansvar for å utrede og gjøre tiltak i eksisterende situasjon (der det ikke er nye plan- og byggesaker)	Klargjøring av ansvar for å håndtere økt risiko pga klimaendringer	Vanskelig å vite hvor stort ansvar kommunen har til kvalitetssikring av rapporter og undersøkelser som legges til grunn i plansaksbehandlingen.
Bedre forståelse for hvem som har ansvar for hva internt i kommunen.	Hvor mye kan kommunen stole på 3 part når det gjelder utredningene?	Regionale myndigheters ansvar opp mot kommunene. Ansvarsfordeling mellom ulike parter.
Hvilket ansvar har kommunen for sikringstiltak, med unntak av ansvaret i plan- og bygningsloven, i henhold til naturskadeloven paragraf 20.	Hvilket ansvar jeg/min rolle har Hvem andre har ansvar Hvordan jobbe videre med dette uten at det blir en «ryggen fri»-opplegg, men felles samfunnsansvar.	Sikringsskog
Tydeliggjøre lovverk og mer informasjon om de ulike myndighetenes ansvar	Ansvarsforhold mellom rådgiver, tiltakshaver og kommunen	Mer kunnskap om regelverk for hvem som har ansvar for hva, spesielt når det gjelder sikring for å unngå at ansvarssaker oppstår. Mer forståelig regelverk. Tydelig ansvar.
Ansvarsfordeling	Regelverket (lov, forskrift), ansvarsavklaring	Ansvarsfordeling mellom kommune og forslagsstiller.
Kommunens ansvar i en sak når lovhjemmel ikke er sterk nok. Ansvarsfordeling.	Ansvar for sikringstiltak i eksisterende bebyggelse.	

4.7 Erfaring fra workshop

Hva tar du med deg fra wokshopen?

Bevissthet omkring ansvarsrisiko	Trivelige folk. Nettverksbygging. Økt forståelse. Inspirasjon	Innblikk i andre etaters problemstillinger.
Læring og samhandling, bevissthet	Mulighet for å jobbe videre med temaet internt i kommunen.	At temaet ansvarsrisiko er stort og omfatter mye
Økt fokus på ansvarsrisiko/naturfare. Bedre forståelse for hvordan ulike deler av forvaltningen jobber.	Bedre kunnskap om ansvarsrisiko og juridiske ansvarsforhold knyttet til dette	Innblikk i ulike myndigheters utfordringer
Vet mer om hva ansvarsrisiko er. Inntrykk av at dette er et tema som er vanskelig å gi konkrete svar på hvordan skal håndteres.	Viktigheten av samhandling mellom enheter og etater.	En god påminnelse om at vi må være flinke til å følge opp temaet i planleggingen
Bevisstgjøring på at dette er noe vi trenger å ha fokus på	At dette må det jobbes mer med	Fint med bevisstgjøring og diskusjon :) Hvordan følges det opp?
Vil undersøke mer om ansvarsforhold. Lete etter grenset for når er nok, nok i hht utredninger-(hva er bra nok)	Veldig bra gjennomført workshop. Kunnskapsrike og trivelige folk	At veeldig mange enheter jobber med dette.
Viktig tema som intresserer og fint å bli kjent med folk fra andre offentlige aktører. Nettverksbygging	Bedre forståelse av hva ansvarsrisiko er og innebærer. Fått bedre innsikt i problemstillinger i forvaltning knyttet til naturfarer og klima	Økt forståelse av andre etaters hverdag, forholdet til ansvar mellom etatene

Hva var bra, eller kan gjøres bedre?

God gjennomføring og aktuelt tema. Gjerne en gjentakelse 😊

Velg en digital løsning hvor det er mulig å skrive lengre svar enn 200 tegn, og mulig å gi flere enn en tilbakemelding.

Startet tidligere på dagen (og avsluttet tidligere). Bra tverrfaglig dag

Positivt med en tydelig prosessleder. Da er vi skjerpet og på! Hadde kanskje vært like greit med penn og papir som menti på diskusjonen.

Bra med deltakelse fra statlige myndigheter.

Gode innlegg og gode gruppediskusjoner. Kunne vært en lengre workshop. Kunne og vært interessant å hørt perspektiv rundt det med ansvarsrisiko fra forsikringsbransjen og rådgiversiden (plankonsulentsiden)

Litt kort tid på flere av diskusjonspunktene.

Fin faglig presentasjon. Bra med ulike fagbakgrunner og fra ulike etater.

Veldig bra og lærerik innledning. I alt en inspirerende dag. Vet ikke noe som kunne vært annerledes

Godt innlegg om juridiske forhold. Gode og nyttige diskusjoner. Litt travelt, litt kort tid til å gå i dybden.

Innlegget fra Holth Winge var veldig bra!!!!

Godt opplegg! Gule lapper kunne ha vært bedre i gruppearbeid, et. (men det krever mer etterarbeid)

Fint opplegg :) Hva gjøres konkret videre?

Bra med dialog på tvers av etater, litt kort tid til gruppearbeidene

Gode innlegg og bra med "streng" møteledelse. Kanskje det burde vært mer tid til plenumsdiskusjoner. Uheldig å måtte skrive på mobil, jeg skriver sent.

Bra med tverrfaglig møteplass og det å møtes på tvers av organisasjoner.

Bra med grupper med ulik sammensetning/bakgrunn. Kunne hatt mer fokus på ansvarsrisiko utenfor plan- og bygningsloven.

Bra gjennomført workshop. Hadde vært fint om vi kunne hatt en muntlig presentasjon (foredrag) med resultatene når prosjektet er ferdig.

Gode og korte innlegg. Bra tidsstyring.

Bra med grupper og sirkulasjon imellom de. Mer kunnskap om temaet i starten. Flere eksempler på saker Mentometer har fungert

Bra med gruppediskusjoner på tvers av fagområder og forvaltningsnivå. Kunne tatt opp flere lovverk enn pbl, men da måtte workshopen vært lengre/i flere deler

Kunne gjerne hatt noen case fra Trondheim.

5 Dagens praksis og håndtering av ansvarsrisiko

Arbeidet med naturfare og klimatilpasning er stort og komplekst. Det er et stort behov for mer kunnskap om lovverket og hva det innebærer i praksis. Det svært mye veiledningsmateriell tilgjengelig, men det bidrar ikke nødvendigvis med en klargjøring av ansvar og hvilket handlingsrom kommunen skal og kan ha i plan- og byggesaker.

Det som tydeligst kommer frem gjennom denne utredningen er ansvaret kommunen har for å kontrollere innhold i eksterne utredninger. Særlig er det eksemplifisert med å se på arbeidet med ROS-analyser.

Det andre som er tydelig er at det er behov for at både enheter og etater snakker sammen, og gjennom det både sørger for kunnskapsflyt og muligheten for å finne løsninger på et felles samfunnsansvar. Det er et behov for å se på om dagens arbeidsrutiner og samarbeidsformer vil løse utfordringene med fremtidens klima.

5.1 Kommunens ansvar for å kontrollere innhold i eksterne utredninger

Utbyggers ansvar for innhold i utredninger i plansaker vektlegges i stor grad i Trondheim kommune. Den juridiske utredningen viser til at kommunen som eier av en plan, også må være eier av innholdet i utredningene. Forutsatt at kommunen skal eie innholdet i faglige utredninger, forutsetter det at kommunen også har kompetanse og erfaring til å forstå og vurdere innholdet. Trondheim kommune har mye kompetanse. Da vil det i større grad enn for andre kommuner handle mer om hvordan kommunen kan sørge for å ivareta nødvendig kunnskapsflyt og felles forståelse i egen organisasjon.

Det er en usikkerhet i organisasjonen om risiko- og sårbarhetsvurderinger blir tilstrekkelig ivaretatt. Det kommer frem både gjennom intervju og workshop at det stilles spørsmål om det er tilstrekkelig kompetanse og felles forståelse for nødvendige vurderinger og krav i ROS-analyser. Det er også et spørsmål om hvem som «godkjenner» hva som er godt nok. Ved å sende fagutredninger på samråd, kan det oppleves som at ansvaret i praksis flyttes over på en «godkjennerrolle». Noe det samme kan også gjenspeiles i forholdet til NVE, der det blir NVE som sier om noe er «godt nok» og kan fremme innsigelse dersom det ikke er det. Ansvaret ligger på kommunen. Det er også en usikkerhet i organisasjonen hvordan innspill fra fagenhetene blir håndtert i plan- og byggesaker, og om dagens praksis er god nok.

Trondheim kommune er i ferd med å styrke kapasiteten på samfunnsikkerhet som en egen enhet. Samtidig kan det være interessant for kommunen å se på hvordan dette kan bidra til å styrke kompetansen på risiko- og sårbarhetsvurderinger i plan- og byggesaker. Ved høring i samråd oppfattes det at konklusjonene for utredningene legges til grunn, noe som forutsetter at saksbehandler har gjort riktige vurderinger i forkant. Det kan sees på andre metoder for å ivareta risikovurderinger enn via samråd, og om det gir tilstrekkelige vurderinger.

Spørsmålene som organisasjonen kan stille er om kunnskapsflyten og oppdatering av ny kunnskap blir godt nok ivaretatt gjennom kvalitetssystemene og virkemidlene som kommunen bruker.

Det er også et spørsmål hvorvidt kommunens saksbehandlere i større grad forholder seg til rutiner enn regelverk. Det kan også bli for stort fokus på rutiner. Paradokset blir at det blir stort fokus på den enkelte saksbehandler, og hvorvidt skjønn eller rutiner påvirker arbeid med naturfare.

5.1.1 Kravet til opplysning

Det virker å være et særlig stort fokus på kostnaden utredningskrav kan medføre, og at dette skal være hensiktsmessig. Det kan være interessant å se nærmere på hvilken bevissthet som ligger til grunn for når det stilles krav, og eventuelt hvilke erfaringer kommunen har i saker der man kunne eller burde stilt krav. I hvilken grad avhenger krav av den enkelte saksbehandler, og det er et ansvar som er godt nok ivaretatt av rutiner i organisasjonen?

5.2 Samordning mellom enheter og myndigheter

En tydelig tilbakemelding fra arbeidet i workshop var behovet for samordning både mellom enheter og etater. Det er et felles samfunnsansvar, og det er viktig å skape arenaer der det tilrettelegges for nettopp det. Fokuset på lovverk, rutiner og andre instrumentelle virkemidler kan bli stort. Det er viktig å vektlegge kulturelle virkemidler, med handling og hva som påvirker valg i saksbehandling. For å finne hva vi i framtida vil se tilbake på ved dagens planlegging, kan det være andre former for samarbeid eller organisering som kan være viktig bidrag til å finne riktige løsninger.

5.2.1 Fylkeskommunens ansvar

Fylkeskommunen oppfattes ikke å ha noen rolle i arbeidet med naturfare og klimaendring i kommunene. Det etterspørres likevel mer informasjon om hva fylkeskommunens rolle er eller kan være. Helt konkret tilbakemelding er å synliggjøre ansvar og kontaktinformasjon tydeligere på fylkeskommunens nettsider. Fylkeskommunen kan ta en tydeligere rolle for dette tema gjennom sin veiledningsrolle, og i nettverk der fylkeskommunen har ansvar.

5.3 Forslag til tiltak for å bedre eller redusere ansvarsrisiko

Kommunen har selv best oversikt over de rutiner og metoder som blir brukt i dagens arbeid. Denne utredningen eksemplifiserer bare noe av arbeidet ut fra prosjektets rammer. Nedenfor foreslås det noen spørsmål som kan være til nytte i et arbeid med å redusere ansvarsrisiko knyttet til naturfare.

Prosjektet har også vist at det er viktig at et slikt arbeid må forankres på tvers av kommunens enheter og inkludere flere som ikke enten kjenner til eller er opptatt av dette i dag.

5.3.1 Kunnskap og kompetanse

Kommunen kan gjøre en evaluering og kvalitetssikring av hvordan det jobbes med klimatilpasning og naturfare i dag, både for å se på om det er noe som bør endres, men like mye som utgangspunkt for å diskutere temaene:

- Hvordan får man ny kunnskap?
- Hvordan sikre at saksbehandlingsrutiner oppdateres når det kommer ny kunnskap eller krav?
- Hvordan brukes dagens møteplasser og nettverk?

Hvordan kan saksbehandling bidra til å bedre kommunens samordnede ansvar for fremtidens klima?

- Tilgjengeliggjøre kunnskap på tvers av enheter og etater – tilrettelegg også for de som ikke deltar i fysisk møte.
- Involvering av storsamfunnet, rådgivere, konsulenter, entreprenører, forsikringsbransje og andre.

Samarbeid

- Samråd i kommunen: Hvordan håndteres innspill internt i kommunen, og hva avgjør hva som blir juridisk hjemlet i reguleringsplaner?
- Legg tilrette for møteplasser på tvers av enheter og etater for innovasjonstenking, alternativløsninger og felles samfunnsansvar
- Fylkeskommunens veiledningsansvar og regional planlegging

Oppdatert kunnskaps-/kartgrunnlag som ikke har for høy terskel

Hvordan kan kunnskap som blir utredet gjennom plan- og byggesaker i større grad bidra til å få en overordnet, samlet kunnskapsvurdering for naturfare og klimatilpasning?

- Hvordan kan kunnskap tilgjengeliggjøres?

5.4 Til slutt

Noen beskrivende sitater fra deltagere i utredningen:

«Det skumleste for samfunnet er klimaendringer som kommer i økende tempo, som gir sumvirkninger. Det er viktig at myndighetene har overblikket. Vi kan ikke si at vi er der i dag. Ansvaret er fordelt på ulike statlige myndigheter, fylkeskommunen, hver enkelt kommune hver for seg, og alle de private ansvarsforholdene. Det er jo en fare for at noe faller gjennom.»

«Å kunne gå inn tidlig og gjøre tiltak når det er avklart hvem som har ansvaret er et helt annet utgangspunkt for å sikre et område før skaden skjer.»

«Det er ofte en forventning om at å sikre områder er et offentlig ansvar, samtidig som det er vanskelig å finne et tydelig regelverk på hvem som har ansvar for hva. Ansvar for forebygging og sikring er «ullen», for å få ting til å skje. Når skal man sikre, og hvem skal gjøre det?»

«Hvis man har mange sumvirkninger i et område hvor ingen har sett helheten, og hvis det som skal til er en uforsiktig grunneier og så går storrasen? Er det da for små marginer? Hvis vi tenker «Nei, det tar noen andre seg av», og man hele tida stoler på at noen andre har det overordnede blikket, men ingen har det?»

Hva er det første du tenker når du hører ordet «ansvarsrisiko» nå?

Figur 3 Deltagernes svar på «Hva er det første du tenker på når du hører ordet «ansvarsrisiko», ved avslutning av workshop